

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SIÆCT & STAVN

NR. 2 1987

S L Æ G T O G S T A V N

ISSN 0107 - 539x

udgives af
SLÆGTHISTORISK FORENING FOR STORKØBENHAVN

Formand: Jørgen Aasberg
Mac Donald Alle 15, 2750 Ballerup - 02 97 01 71

Kasserer: Lone Wredstrøm
St. Kongensgade 89, 2., 1264 K - 01 32 79 13
(efter kl 18)

Ansvarshavende
redaktør: Lone Wredstrøm
St. Kongensgade 89, 2., 1264 K - 01 32 79 13
(efter kl 18)

Øvrige redak-
tionsmedlemmer: Bjørn Sommer
Åboulevarden 14, 2200 N - 01 35 23 89

Grethe Aasberg
Mac Donald Alle 15, 2750 Ballerup - 02 97 01 71

Tryk: Reproset, København

Bladet sendes gratis til foreningens medlemmer.

Bladet udsendes 4 gange om året - sidst i februar, begyndelsen af maj, midt i august samt midt i december. Hvis De ikke har fået bladet omkring disse terminer, bedes De rette henvendelse til Deres lokale postkontor.

Dead-line for indsendelse af artikler er 20. januar, 20. april, 20. juli samt 20. november.

For enkelte numre er prisen kr 10 eller i årsabonnement kr 40 (4 numre pr årgang), der kan indbetales på foreningens girokonto nr 2 20 86 28.

Indlæg sendes til: St. Kongensgade 89, 2., 1264 K

Eftertryk med kildeangivelse tilladt.

*****

FRA REDAKTØREN

Ved et beklageligt uheld har der været udsendt et antal af Slægt og Stavn 1987 nr. 1 med blanke sider. Hvis De har modtaget et sådant, bedes De kontakte kassereren for at få tilsendt et komplet eksemplar. Som flere måske har bemærket, kan det være svært at få kontakt med kassereren pr. telefon. Det sikreste er at prøve om aftenen, men p.g.a. skiftende aftenmøder kan skriftlig henvendelse bedst betale sig.

*****

REFERAT FRA GENERALFORSAMLINGEN 26. MARTS 1987

Efter formandens velkomst, blev Caspar Hassing valgt til aftenens dirigent. Han kunne konstatere, at generalforsamlingen var lovlig indkaldt, og oplæste dernæst dagsordenen.

Formanden aflagde beretning om arets gang. Forsamlingen godkendte den. Kassereren aflagde det reviderede regnskab, som ligeledes blev godkendt.

Diskussion om Reader rprinteren, som nu jfr. regnskabet er en kraftig udgiftsbelastning. Bestyrelsen fik efter en afstemning (flertal for, 3 stemte imod) fuldmagt, til at finde en løsning på problemet, uden yderligere omkostninger for foreningen.

Der var ikke indkommet nogle forslag, hvorfor punktet bortfaldt.

Bestyrelsens forslag om uændret kontingent blev vedtaget, 90 kr. årligt.

På valg til bestyrelsen var: Lone Wredstrøm, Inger Lerche, Inger Hetmar, Asger Munksgaard, som alle modtog genvalg. Som suppleant gentog Arne Navne genvalg.

Valg af revisor. Caspar Hassing ønskede ikke genvalg. I stedet blev tidligere revisorsuppleant Mogens Rosenløv valgt til revisor. Frank Estrup Hansen valgtes som revisorsuppleant.

Under eventuelt modtog bestyrelsen en tak for det hidtidige arbejde, hvorefter formanden sluttede generalforsamlingen og dirigenten takkede for god ro og orden.

REGNSKAB FOR ÅRET 1986

INDTÆGTER:

Kontingent: Betalt i 1986 33.820 kr. }
 Forudbetalt i 1985 5.730 kr. }
 % Betalt vedr. 1987 % 7.915 kr. }
 31.635,00 kr.

Gæstebilletter

360,00 kr.

Renter

1.031,47 kr.

Underskrud

4.807,60 kr.

 37.834,07 kr.
 =====

UDGIFTER:

Slægt og Stavn Udg. 14.632,20 kr. }
 Indt. 590,00 kr. }

14.062,20

"Jeg arbejder med...."

4.500,00

Porto

3.766,37

Mødedgifter

3.752,25 kr.

Årsmøde SSR

1.034,00 kr.

Kontingent SSR

1.715,00 kr.

Udflugt

Udg. 7.873,00 kr. }
 Indt. 7.075,00 kr. }

798,00 kr.

Kontorartikler

2.228,40 kr.

Reader Printer

Udg. 8.585,75 kr. }
 Indt. 4.161,00 kr. }

4.424,75 kr.

Afskrivninger på Reader Printer

1.553,10 kr.

 37.834,07 kr.
 =====

AKTIVER:

Beholdning pr. 31.12.1986

Giro 4.350,22 kr. }
 Check 10.565,65 kr. }
 Bank 23.540,92 kr. }

38.462,79 kr.

 38.462,79 kr.
 =====

PASSIVER:

Egenkapital pr. 1.1.1986

Indestående 39.532,29 kr. }
 Reader Printer 1.553,10 kr. }

41.085,39 kr.

% ktg. betalt i '85

5.730,00 kr.

Forudbetalt kontingent for 1987

7.915,00 kr.

% årets underskrud

4.807,60 kr.

 38.462,79 kr.
 =====

København, den 20. marts 1987

Lone Wredstrøm, kasserer

Casper Hassing, revisor

Nedenstående artikel er forfattet af min oldefar om hans første tid som gartner.

Artiklen blev bragt i fagbladet "Haven" Årgang 1929 og giver mange henvisninger til gartnerier og planter omkring 1860, men der er også en lille beskrivelse af livet som lærling og ung medhjælper.

Jørgen Aasberg

M I N D E R F R A E N S V U N D E N T I D

Ved Handelsgartner F. Andersen, Nykøbing F.

Følgende en Opfordring fra den ærede Redaktion om at fortælle noget om ældre Tiders Gartneri, skal jeg i det følgende søge at fremdrage nogle Smaatræk fra Det kongelige danske Haveselskabs Have, som muligvis vil interessere Læserne i Anledning af Selskabets 100 Aars Bestaaen i 1930.

Født 1842 i Nykøbing, Falster kom jeg den 16. Januar 1857 i Lære hos Gartner Bentzien i Det danske Haveselskabs Have, hvor jeg fik Kost og Logi; min Fader maatte første Aar betale 100 Rbdr. for min Uddannelse. Haven laa dengang først i Frederiksberg Allé, kilet ind mellem Alléen og Vesterbrogade og strakte sig lige op til "Sorte Hest", ialt ca. 3 1/2 Td. Land. Der var en bred Stauderabat Haven rundt med Navn til hver Plante.

Jeg ser i min Dagbog, at vi saaede Frø i Potter først i Februar, Rød Hør, Viola tricolor, Calceolaria hybrida, Acroclineum

roseum, som kom paa Undervarme, de to sidste blomstrede i Juni i Koldhuset, Stifmoderne blev udplantede, og af de smukkeste blev der sat Stiklinger, som aldrig blev til noget rigtigt; der var to Drivhuse, et Koldhus og et Formeringshus, i det første var der en smuk Samling nyhollandske Planter: Epacris, Correa, Clerodendron og en stor Samling Acacier, Planter, som man slet ikke ser mere. I Formeringshuset var der Hybenstammer i Potter paa hele Forhylden, paa Baghylden var der kun perennerende Phlox til Stiklinger, der blev uddelt til Medlemmerne, som ikke fik stort andet. Uddelingen foregik i Maj, men jeg ser i min Dagbog, at vi af og til hele Sommeren igennem har revet Mos og pakket; Mosset rev vi paa vore Græsplæner. Egentlige Varmehusplanter var der slet ikke.

I den nordlige Del af Haven var et Stykke paa 2 à 3 Skæpper Land,

som aldrig blev dyrket, godt gemt af et tmt Buskads, saa nogen Mønsterhave kunne man nu ikke kalde det. En stor Frugthave var der med engelske Æble- og Pære-sorter, som nu tildels er ude af Sagaen; paa Udstillingerne var Samlingen den mindst tiltalende, men havde, efter Bentziens Udtalelser, de bedste indre Egenkaber. Vi havde ogsaa en Pære, som hed Onkel Peterspære, stor, gul Høstpære, vistnok en af Peter Hansens exceptionelle Tiltræknin-ger.

Der blev aarlig afholdt 3 Udstillinger, den sidste om Efteraaret bestod mest af Frugt. De største Udstillere var: Carlsen, Gl. Køgegaard, og Galthen, Thurebyholm, som altid mødte med de største og smukkeste Samlinger.

Jorden i Haveselskabets Have var meget leret; naar vi plantede unge Træer, Nyheder, blev de altid plantet paa Forhøjning, det vil sige: vi løsnede Leret, kørte saa nogle Trillebøer Kompost, plantede Træer i dette og klaskede Leret udenom.

Bentzien var noget af en Pomolog, han fandt paa, at al Forædling var til Skade for Træets Vækst. De skulde formeres ved Frø

for at blive rigtig sunde. Vi Elever maatte ikke spise Æble eller Pære, uden at samle Kærnerne. Bentzien saae væk, men fyldte tilsidst Haven med unge Træer, som der slet ikke var Plads til, og ca. 1800 af disse blev sendt rundt til Herregaarde paa Øen for at se, hvad de kunde faa ud af dem.

Bentzien omgikkes med Tanken at udgive et koloreret pomologisk Værk; det første Hefte blev ogsaa trykt og omhandlede Æblet Devonchire Quarrenden og Pæren Williams Bonchrétien, to Sorter, der tog sig ud paa Papiret, dertil Tekst; begge Sorter fandtes i Haven; han viste glædesstraalende os Elever Heftet; han søgte Støtte til Foretagendet, fandt den ikke, og det hele døde hen.

Det mest komiske i Haveselskabets Have var dog Buketuddelingen, den foregik kun i Georginetiden, August-September og kun om Onsdagen; vi havde rigelig af perennerende Aster, de var ikke i Blomst, men deres stive Top blev brugt som underlag, paa dette blev lagt 10 à 12 Georginer, et Bastbaand, og Buketten var færdig, alle flade, uden Papir. Man maa undres, at Folk inde fra Byen

gad hente dem; der kom Tjenere, Jomfruer og Piger, som mod tilbørlig Legitimation fik Buketterne.

Vinteraftenerne maatte vi af og til ind til Bentzien for at faa lidt Teori. Der var ogsaa Plante-fjender dengang, dog ikke som nu; for Lus maatte vi ryge, vi kom en Glød i en Urtepotte og fyldte denne med Tobak, pustede i Hullet Røgkyer op, indtil vi halvkvalt styrtede ud; Meldug led vi ogsaa af, Bentzien skriver i "Dansk Havetidende", at det var som om Planten var kommen i for nær Berøring med Møllernes Frakkewærmer; vi svovlede dengang som nu, uden Held.

1864 overtog Gartner I. C. Olsen Pladsen efter Bentzien, først da gik Det danske Haveselskab sin Glansperiode imøde. Dengang var der kun 4 à 500 Medlemmer.

Efteraaret 1858, da Løve begyndte paa Østerbro, havde han Brug for adskilligt fra Selskabets Have; vi pillede Frø af Træer og Buske, skar Stiklinger, medens Bentzien og Løve gik under Træerne og samlede det spildte op. Der var blandt andet et stort Sortiment Piletræer.

Der var dengang mange Handelsgartnere. Der var fire Hansen'er,

alle af een Familie, en rigtig Gartnerfamilie, Martin Hansen paa Kærlighedstien, Ludvig Hansen, Frederiksberg Slotshave, Carl Hansen, Vesterbrogade og Peter Hansen, Nørrebro, denne blev for det meste kaldt Victoria-Hansen, han dyrkede af og til Victoria regia, denne skulde have rindende Vand, og der stod en Mand og postede Nat og Dag. Entréen var 1 M. (33 Øre). Paa et Blad af denne Plante laa et tyndt Brædt, som et af Hansens Børn stod paa, i Bassinet svømmede et afskaaret Blad med Vrangen op, Undersiden af dette Blad var pragtfuldt, der var Tømmer i det.

Koch, Vesterbro, dyrkede især engelske Pelargonier, Roser og Vin i Potter. Mohr havde sin Mark ved Jernbaneporten, han dyrkede mest Frø. Frisenette og Trier boede paa Gl. Kongevej. Sally's Planteskole laa længere ude. I. E. Olsen, Løve og Danckert paa Østerbro. Danckert solgte sit Gartneri og blev Gartner paa Gjorslev. Fløjstrup, E. H. Beyer, I. P. Olsen, Nørrebro, samt flere, som jeg ikke erindrer; desuden var her tre Tyskere, Hintze, Batzke og Rathsack; dennes Gartneri laa oppe i Frederiksberg By, han var den første som dyrkede

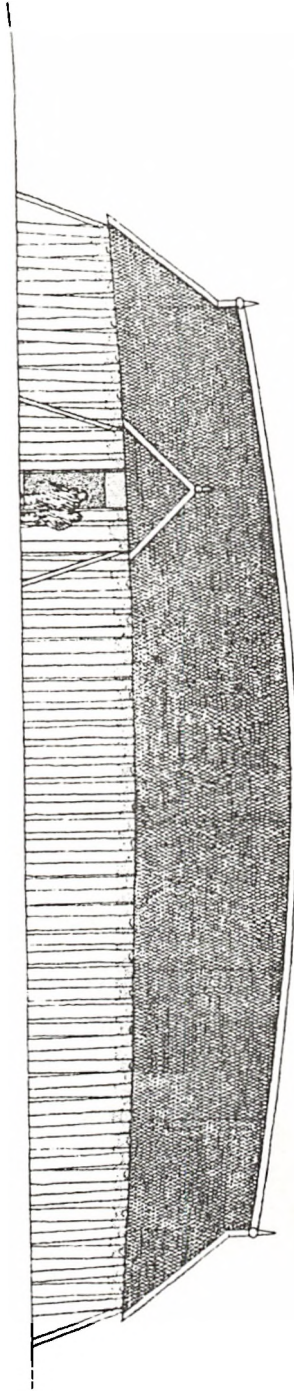
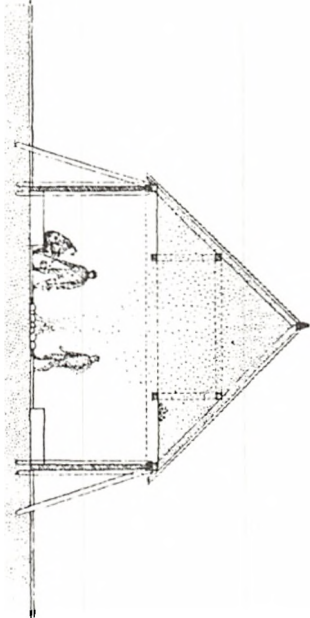
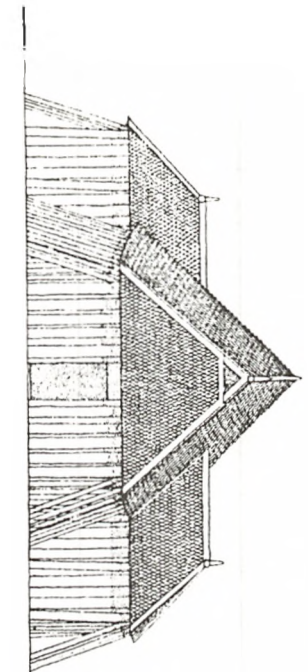
Roser frit udplantet i Hus til Afskæring, de Gik til Sverige. Batzke var egentlig Polak, efter Sagnet kom han og Hustru kørende med deres Habengut her til Landet paa en Trillebør. Han gjorde sig bemærket med et Jordbær, Wizard of the North, Nordens Heksemester; det var ikke alene afbildet i hans Prisfortegnelse, men der var klistret Plakater op paa alle Hjørner i Byen og paa Broerne, Pris 1 Krone pr. Plante; han kunde ikke formere dette saa hurtigt, det gik fra Haanden, og han blev en holden Mand. Gartneriet laa paa Nørrebro.

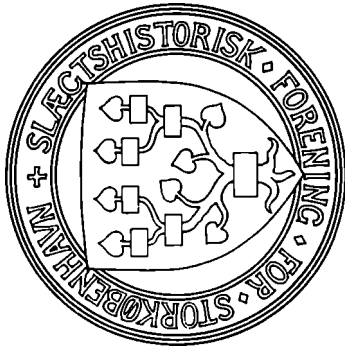
Af alle Gartnerierne laa Hintze bedst lige ved Frihedsstøtten. Han solgte Jord til Banen to Gange, første Gang ved Banens Anlæggelse, anden Gang, da der skulde bygges en ordentlig Banegaard; efter at han havde solgt anden gang kom Banedirektoratet paa andre Tanker og flyttede hele Banelegemet over paa den modsatte Side, hvor der laa en gammel Frugthave og Kongens Klub. Naar man sælger Jord til Banen, bar man sig dengang saaledes ad: man plantede alt det Ros, man havde, paa Stykket; der stod flere Hundrede Asketræer paa to til fire Alen; de blev alle podet til Hæn-

geaske, endskønt de var altfor unge, altsammen med Taksationen for Øje.

Fra Haveselskabets Have kom jeg til Gartner Hintze; gamle Hintze var dengang lige død, han var den første i Landet, der dyrkede Vin som Erhverv, han havde to vægtige Huse med Frankenthaler foruden Vinbakker; Professor Trier, Frederiks Hospital, kom hver Eftermiddag kørende herud og fik 5 à 6 Klæser Druer, prisen var dengang 3 Rbdr. (6 Kr.) Pundet. Hintze var ogsaa den første, der dyrkede Blomkaalsfrø, som gik til Erfurt, han havde et stort Hus med frit udplantede Camellier; foruden de 4 Tdr. Land, der hørte til Gartneriet, havde han en Mark i Frederiksberg Allé, hvor nu Platanvej ligger, der var mange levedygtige Frugttræer, der var blandt andet en Pære, som hed Blodpære, den var blodrød, naar man bed i den, jeg har aldrig set den Pære siden; han drev en stor Frøforretning især med Amager, det var et stort, omfangsrigt Gartneri.

Man blev daarligt lønnet dengang, en Arbejdsmand fik 2 Kr. om Dagen, en Medhjælper det halve, tilmed maatte vi dengang arbejde Søndag Formiddag gratis, vi fik

SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORKØBENHAVN

- Formanden
- Næstformanden
- Sekretæren
- Kassereren

Forårsudflugt lørdag d. 23. maj 1987.

I år går foreningens udflugt til Slagelse og omegn. Vi kommer først til Trelleborg, vikingetidsborgen fra ca. 980, hvor vi kort orienteres om stedet og går en tur i landskabet. Vi besøger Antvorskov, først kloster siden slot - nu ruin. Kl. 12.00 spiser vi middag i restaurant Arnehavehus. Kl. 13.30 tager vi på rundtur i Slagelse, hvor vi ser museet for handel & håndværk og Helligåndshuset, en stiftelse fra 1300-tallet, med bygninger, der går tilbage til middelalderen. Vi kigger på Acciseboden og Sct. Mikkels Kirke.

Fra Slagelse kører vi til kirken i Bjernede, Sjællands eneste rundkirke. Derefter går turen tilbage til Valby med forventet ankomst senest kl. 17.00. I år har vi strøget eftermiddagskaffen for at holde prisen nede.

Udflugten er for medlemmer med pårørende og tilmelding er

arbud.

Afgang kl. 8.00 fra Valby station, nordsiden, Mellemtoftevej.

Hjemkomst kl. 17.00 samme sted.

Sidste tilmelding den 10. maj.

Pris pr. person kr. 160,- incl. bustur, middag og entre.

Kupon: sendes til kasserer LONE WREDSTRØM, St.Kongensgade 69, 1264 K.

Navn: _____ Tlf.nr. _____

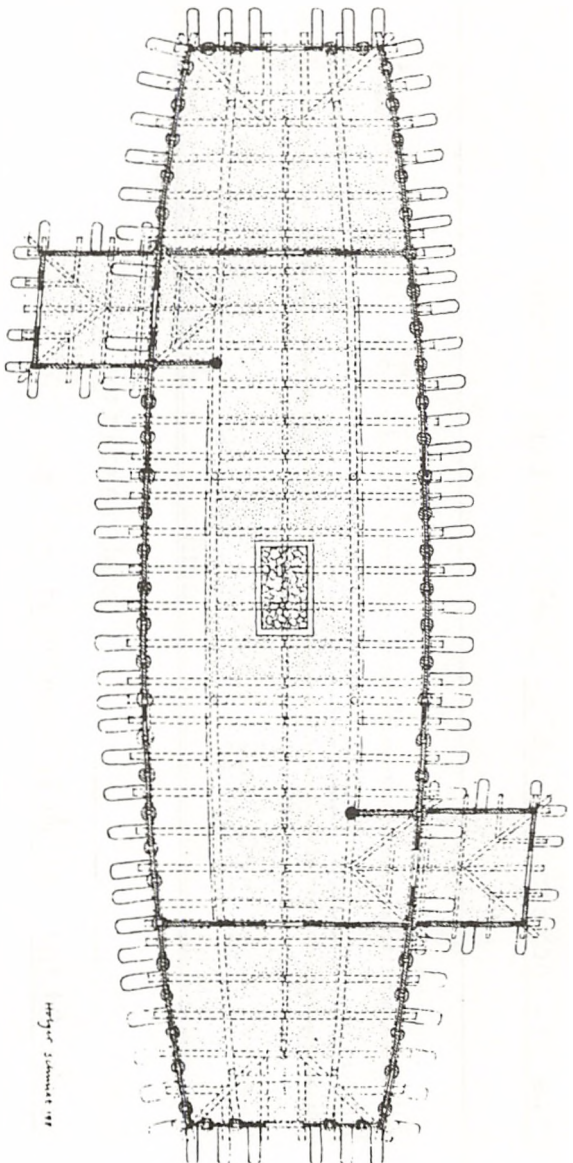
Adresse: _____ Postnr.& by: _____

Betaling kr. 160,- pr.pers. er vedlagt i check

sendt pr.giro 2 20 66 28 til ovenstående
adresse.

Dato: _____ Underskrift: _____

Husk: Sidste tilmeldingsfrist 10. maj 1987.

1879
Holger Schmidt 1879

Projekt til et modelhus i fuld størrelse på Fyrkat. Kopi fra Holger Schmidt:
Trelleborghuset og Fyrkat. Nationalmuseet.

aldrig vor Ugeløn før Søndag Middag. For denne skulde vi holde os med Kost, Logi m.m. Det andet Aar fik jeg bopæl hos Hintze; der stod en Kakkellovn, som ikke maatte benyttes, vilde vi have Varme, kunde vi gaa ned i en af Fyrgravene, blev der sagt. Det tredje Aar fik jeg Paalæg, 8 Skilling (16 Øre), saa havde jeg ca. 7 Kr. om Ugen, men der var immer Smalhans, tør Kost med et Par Snapse; en enkelt Gang smuttede jeg ind i Studiestrædes Dampkøkken, der kostede Middagen 25 Øre. Der var ogsaa hist og her en Kartoffelkælder, hvor der om Aftenen solgtes varme Kartoffler; for 2 Skilling (4 Øre) fik man tilstrækkeligt, dertil 1 Spegesild, ialt 8 Øre; om Sommeren købte man hos Spekhøkeren en Tallerken Tykmælk for 4 Øre, med denne balancerede man over Gaden spiste dertil Smørrebrød; det var en billig Middag. Denne Kost var næsten à la Hindhede; man tog ingen Skade deraf, og følte sig aldrig ubekvem, men ret beset en trist Tilværelse, et daarligt Vederlag for ens Arbejde, og selv om ens Forældre kunde spæde lidt til, havde man dengang saa megen Selvfølelse, at man ikke bad om Hjælp i 20 Aars Alderen. Foruden

de her nævnte Gartnerier var der flere længere ude, som dengang var mindre kendt, men som senere har bragt Hæder over den danske Gartnerstand.

Der var dengang ingen Specialister som nu, man dyrkede noget af hvert, dog var der flere, som dyrkede en eller anden Plante, som de særlig havde Forkærlighed for, i Masser og til stor Fuldkommenhed. Man tiltrak selv sine Planter dengang, kun Azalea og Camellia blev indført og Nyheder af et og andet, en Stikling af den halvfyldte, rundbladede Perlargonie Gloire de Nancy kostede 23 Kr.; et Par Aar senere kom den lyserøde, dobbelte Madame Lemoine, en Handelsplante af Rang, som helt fortrængte Glorie de Nancy. Fuchsier var dengang en søgt Handelsplante, vi havde 50 Sorter hos Bentzien. 1858 kom Dannebrogse Fuchsier frem, den første hed Miss Story, den næste Queen Victoria, den tredje Imperatrice Eugenie. De blev meget beundret. Man brugte een Gang-Omplantnings Systemet, plantede en Fuchsie fra Stiklingepotten over i en Vinpotte og fik Planter af en vidunderlig Størrelse, med Tusinder af Blomster, dog egnede langtfra alle Sorter sig til denne Kultur.

Cinerarier havde man i Sorter med Navn, de afblomstrede blev plantet i Bænke, og Ynglen fra disse kom under Kultur. *Dicentra spectabilis*, som lige var kommet frem, var Genstand for stor Efterspørgsel, vi stak hos Hintze Toppen i Bænk, men disse hule Stængler slog vanskelig Rod. Af Maanedsrøser havde man et helt Sortiment, som gik villigt. Af Sorter, som er bibeholdt fra gamle Dage, er *Hermosa*, *Souvenir de la Malmaison*, *Gloire de Dijon*, *General Jacqueminot* og *Lord Ragland*. Af engang blomstrende Sorter havde vi i Selskabets Have en stor Samling, som ogsaa blev dyrket i Potter og Blomstrede der. Disse gamle Sorter er ved at komme til Ære igen, man ser i Det kgl. danske Haveselskab flere af disse, som Hr. Jørgensen gaar og kælner for. *Noisetrosen*, *Aimée Vibert* blev der gjort megen stads af, den blev udplantet som Ornament.

Af Blomsterhandlere var der kun to, Mørk, Kongens Nytorv, og Klem, Store Kongensgade. I. E. Ohlsen fik senere en Butik i Frederiksberggade, som bestyredes af Knipschild, efter et Par Aars Forløb startede Knipschild en Butik ved siden af, og I. E. Ohlsen

trak sig tilbage. Paa den modsatte Side af Frederiksberggade aabnede Batzke en Butik; det var alt, hvad der fandtes af Blomsterbutikker i København omkring 1860.

En Hyazinth i Blomst ved Juletid kostede 3 Kr., der blev kun drevet *Homerus*, en rød, smaaklokket Sort, som man ikke ser mere i Hollændernes Kataloger; af Tulipaner kun *Duc v. Tholl* og gule og hvide *Pottebakker*; tre af disse kostede en Rigsort (48 Øre). Butikker med Grøntsager var der flere af; det var dengang en staaende Regel, at naar man i Gartnerierne solgte en Snes af en Art, ligegyldig hvilken, skulde de Handlende altid have 28 Stk., en flot Tilgift, som heldigvis nu er afskaffet.

Vi maatte føre Dagbog hos Bentzien; vi skrev alle Navnene op, naar der blev saadet, naar Planten blev priklet, naar den blev udplantet, og naar den blomstrede; vi havde en Bog til de blomstrende Planter i Husene, en anden Bog til alt, hvad der blomstrede ude, desuden maatte vi skrive Blomster- og Køkkenhavens Historie efter Diktat; man øvede sig i at skrive og huske, noget de unge Gartnere nu til Dags ikke indla-

der sig paa.

Sommeren 1861 meldte jeg mig til Prøven paa Rosenborg, vi var en 10 å 12 unge Gartnere, der fik Plads om et Bord, og Slotsgartner Petersen læste op og vi skrev væk. Den første Stil, han saa, var min, saa siger han, da han havde gennemlæst den: "Der er to Fejl i Deres Stil, naar De ikke kan skrive, kan De ikke optages som Elev i Rosenborg Læreanstalt". Jeg bukkede og forlod Auditoriet uden at blive hørt i andre Fag og gik derfra op paa Volden, som laa lige uden for Døren, og satte mig sønderknust paa en Bænk.

Betænker man nu, hvilken Fremskridt Gartneriet her tillands har taget i de forløbne 70 Aar, maa man forbauses og glæde sig

over den værdifulde Hjælp, der i Form af Skoler og Litteratur bydes den Unge.

De gamle Gartnere havde ved Flid og praktisk Sans tilkøbet sig deres Viden og vedblev med beskedent at være Tjenere for Naturens Kræfter; saaledes skriver den dygtige Slotsgartner Lindgaard 1826 i sin Bog: Vinstokkens Dyrkning: Dersom jeg skulde have kjedet en eller anden af mine Læsere med disse bemærkninger, saa beder jeg om Tilgivelse, fordi jeg ikke har kunnet forbigaa saadanne Anmærkninger, som Natur og Erfaring har lært mig.

Maatte den danske Gartner altid føle sig lille i Naturens store Husholdning og dog udrette store Ting.

Handelsgartner F. Andersen

H. C. Andersens dødsbo

Af Kay Lynæs, København.

Den sidste tids mange avisartikler om H. C. Andersen har genopfrisket min interesse for den berømte digter, hvis personlighed og levnedsløb var så usædvanlige. Nu gælder det vel for advokater som for mange andre, at man under sin beskæftigelse med det alment interessante ved et emne eller en person også leder efter noget, der har forbindelse med ens eget fag. Jeg fik således lyst til at efterforske nogle økonomiske og juridiske spørgsmål: Hvordan var digterens formueforhold ved hans død, hvem arvede ham, og hvordan blev hans dødsbo behandlet?

For at få svar på disse spørgsmål har jeg gennemgået bopækken på det sjællandske landsarkiv,

Hof- og Stadsretten 1875 43/13 (executorbo).

og resultatet heraf bringes i denne artikel i håb om, at det også kan interessere andre.

H. C. Andersen døde den 4/8 1875, og der kan være grund til at erindre om, at den i det væsentlige stadig gældende skiftelov var trådt i kraft den 1/4 1875, og at man fra 1/1 1875 havde indført det nugældende pengesystem med kroner og øre. Når man skal sammenligne tallene i boregnskabet med nutidige forhold, er det jo imidlertid nødvendigt at vide, hvilken købekraft pengene dengang havde. På grundlag af oplysninger fra Danmarks Statistik, kommer jeg til, at 1875-kroner skal ganges med godt 35 for at svare til 1986 kroner.

Ekspeditionsskriver John Bjerregaard Jensen i Danmarks Statistik har venligt oplyst følgende:

Det første officielle prisetal med 1914 som 100 har man uofficielt omregnet til 2.959 i 1985, og forskellige prisundersøgelser vedrørende tiden forud for 1914 viser, at prisniveauet i 1875 svarede til 87 i forhold til 100 i 1914.

Da reguleringspristallet med januar 1980 som 100 fra januar 1985 til januar 1986 steg fra 146,3 til 151,9, bliver min udregning følgende:

$$\frac{29.59 \times 100 \times 151.9}{87 \times 146.3} = 35,31$$

Selv om en sådan beregning for et langt åremål er forbundet med en del usikkerhed – bl.a. fordi forbrugsmønstret ændrer sig – får man alligevel på denne måde et ganske godt sammenligningsgrundlag.

Dødsboet efter „Konferentsraad, Digteren Hans Christian Andersen” blev behandlet af grosserer

Moritz G. Melchior og etatsråd E. Collin som executores testamenti, og executorerne antog som kurator overretssagfører Frederik Hartmann (1843-1908 overretssagfører i 1873, søn af komponisten J. P. Hartmann).

Under bobehandlingen har man ført skifteprotokol ganske efter samme mønster, som vi stadig bruger. Der er udstedt proklama og fremlagt nummererede protokolbilag, herunder bl.a. kvitteringerne for tilbagelevering af afdødes mange ordener fra ind- og udland. Mest forskelligt fra det nu brugte er det, at regnskab og repartition er skrevet i selve skifteprotokollen.

Boets aktiver udgjorde i alt 56.452,57 kr., hvoraf størstedelen var indestående på konti i Sparekassen for København og Omegn. Udgifterne var 3.085,58 kr. og nettobeholdningen således 53.366,99 kr. svarende til ca. 1.880.000-1986-kroner. Det vil altså ses, at H. C. Andersen ved sin død var en ganske holden mand. Hertil kommer, at hans forfatterrettigheder ikke var medtaget i selve boregnskabet. Det blev solgt til Reitzels Boghandel for 40.000 kr., svarende til godt 1.400.000 nutidskroner.

Overretssagfører Hartmann fik et salær på 800 kr. (godt 28.000 1986-kroner), mens de 2 executorer – formentlig efter eget ønske – ikke fik noget salær.

Af bobeholdningen blev der udredt legater til velgørende institutioner for 3.600 kr., og til private for 15.600 kr., mens hele restbeholdningen på 34.166,99 kr. (ca. 1.200.000 1986-kroner) tilfaldt etatsråd Collin „som eneste Universalarving”.

Desuden fik Collin hele provenuet af forfatterrettighederne, og for disse 40.000 kr. oprettede han et legat til fordel for kvindelige medlemmer af sin familie.

Arveafgiften, der naturligvis også skulle beregnes af de 40.000 kr., var set med nutidsøjne, af en meget behagelig størrelsesorden, idet man betalte 1 % af det, der gik til velgørende formål, og 7 % af resten uden hensyn til loddernes størrelse. Desuden blev der betalt forskellige andre afgifter, som dog ikke spillede nogen nævneværdig rolle.

Et af de velgørende formål, der blev betænkt, var et under skiftet oprettet legat „Konferentsraad Hans Christian Andersens legat til Bedste for en flittig Dreng i Odense Børgerskole“ med en kapital på 2.000 kr. Renterne skulle hvert år på H. C. Andersens fødselsdag uddeles til den flittigste dreng i skolen til hjælp og opmuntring. Fundatsen blev oprettet af Hartmann den 17/1 1876 og allerede kgl. konfirmeret den 11/2 1876.

Endelig skal det nævnes, at der i bopakken hverken fandtes nogen dåbsattest eller noget andet materiale, som kan give bidrag til den senere tids diskussion om, hvorvidt skomageren i Odense og hans kone var H. C. Andersens rigtige forældre – men det havde jeg heller ikke ventet.

Om at kaste litterære perler for kinesere

En europæisk forfatter fik et manuskript tilbage fra en kinesisk redaktion med følgende skrivelse:

„Meget ærede hr. nationaldigter!

Vi var fortryllede over, at vi fik lov at læse Deres Højtærede manuskript. Vi sværger ved vore forfædres grave, at vi aldrig, aldrig har læst noget så ophøjet. Litterære perler af en sådan kvalitet bliver kun skabt én gang i tusind år. Hvis vi ville offentliggøre dette manuskript i vort beskedne tidsskrift, ville vi ikke vove bagefter at trykke noget andet; thi vi kunne umuligt holde det på den højde.

Af denne grund tager vi os den frihed at sende Deres højtærede komposition tilbage.

SÅDAN SKRIVER VI IKKE !!!!!

ALLE SKRIVERIER MODTAGES

MED GLÆDE.

nordisk arkivnyt nr 2, 1986:

SSP-INFORMATION
nr 12, side 6

Københavns magistrats arkiv 1275-1805

Københavns stadsarkiv har publiceret en registratur over Københavns magistrats arkiv 1275-1805, der vel må karakteriseres om den grundlæggende proveniens i stadsarkivet. Registraturen, der er forsynet med et udmærket sagregister, er et centralt og meget velkomment hjælpemiddel for studiet af Københavns historie.

Kommunearkiver

LA Kbh har i samarbejde med *Korsør kommune* udsendt en registratur over arkiverne fra de kommuner, der indgår i den nuværende Korsør kommune. Samtidig er udsendt en registratur over skolearkiver i *LA Kbh* fra *Korsør kommune*.

Toldarkiver

Som tidligere beskrevet har Rigsarkivet og landsarkiverne 1983-85 samarbejdet med toldvæsenet bl.a. om aflevering, ordning og registrering af ældre toldmateriale (NA 2/1985 s. 37). Således er alle lokale toldmedbeders arkiver indtil 1969 nu afleveret til landsarkiverne. Som et resultat af samarbejdet har foreløbig *LA Kbh* og *LA Odense* hver udsendt 2 bind registraturer omfattende de sjællandske (udenfor Kbh), mønske, lolland-falsterske, bornholmske og fynske toldarkiver. Registraturerne er opbygget efter en fælles registreringsmodel, udarbejdet af arkivarerne *Ole Degn* og *Erik Nør*.

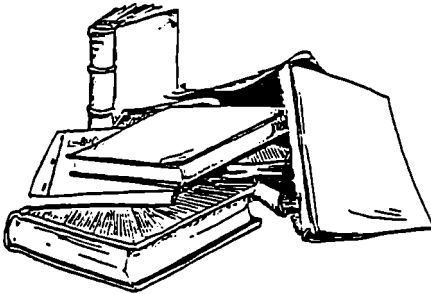
HVAD EN SLÆGTSFORSKER IKKE KAN UNDVÆRE !!!!!

Som De blandt andet ved gennemlæsning af dette nummer har opdaget, er "Slægt og Stavn" er virkelig godt og oplysende læsning for slægtsforskeren.

Hvis De ikke har været medlem ret længe, har De måske ikke en komplet samling. "Slægt og Stavn" begyndte i 1981 og udkom indtil 1985 med 3 numre årligt, siden 1986 udkommer det med 4 numre årligt.

Et sæt bestående af årgangene 1981-85, i alt 14 numre kan købes for 100 kr. Men hvis man mangler enkelte årgange, kan disse købes for kr. 25 pr. årgang - mod en normalpris på kr. 10 pr. nr.

Henvendelse til redaktionssekretær Grethe Aasberg skriftligt, hvorefter de ønskede årgange samt et girokort vil blive tilsendt.

Tilvækst til Bogsamlingen

Som nævnt i Slægt og Stavn 1985 nr. 3 samt i 1986 nr. 1 findes der en bogbestand i foreningens besiddelse. Enkelte titler findes fremlagt til foredragene, men størstedelen findes på kasserens bopæl, da det ikke lader sig gøre at medtage samtlige titler til foredragene. Såfremt De ønsker at låne en titel, rettes henvendelse til mig, hvorefter jeg medtager bogen til næstkommende foredrag. Bemærk venligst, at det desværre kan være svært at træffe mig telefonisk, hvorfor skriftlig bestilling eller personlig henvendelse ved et foredrag foretrækkes.

Udover de titler, som er opregnet i Slægt og Stavn 1985 nr. 3 samt 1986 nr. 1, er der yderligere tilkommet følgende:

- Personalhistorisk tidsskrift 1971-78 + 80
- Mester Jacob Madsens Visitatsbog 1. - 4. hæfte
- Slægten Jørgensen fra Følle
- Dødsfald i Danmark året 1970-72
- Bondeskifter fra Smørum og Lille herred 1644-48
- Slægtsforskertræf 1986 Viborg
- N. H. Frandsen: Engelholm skifteprotokol 1775-1850
- Palle Lauring: Danmark i Skåne
- Vejle Amts ældre Brandforsikring g/s 1835-1985
- Jeppe Tønsberg: Frieboeshvile - et landsted i Lyngby
- Håndbog om matrikelvæsen
- Sjællandske retsbetjentarkiver indtil 1919. Frederiksborg Amt I
- Bjørn Ochser: Fotografer 1 og fra Danmark indtil år 1900, bd. 1-2, 2. udgave 1969
- Axel H. Pedersen: Birketing i gl. Københavns amt 1521-1965

Skulle De ligge inde med bogtitler, som De mener foreningen kunne bruge til andre forskeres glæde, modtages sådanne med glæde.

Lone Wredstrøm

INDHOLDSFORTEGNELSE:

Referat fra generalforsamlingen 26. marts 1987.....	s.3
Årsregnskab for 1986.....	s. 4
Minder fra en svunden tid, Af F. Andersen.....	s. 5
H.C.Andersens dødsbo. Af Kay Lynæs.....	s.12
Smånotitser.....	s.14
Tilvækst til bogsamlingen.....	s.15

Indhæftet i midten er tilmelding og program for forårsudflugten
lørdag den 23. maj